

Виталій Комарницький,

ректор Луганського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Рецензія на монографію Кобецької Надії Романівни «Дозвільне і договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: питання теорії та практики»¹

Правове регулювання природокористування стало відправною точкою еколого-правового регулювання в цілому. Серед наукових праць у галузі екологічного права ті, що досліджують загальні питання та правовий режим використання і охорони окремих видів природних ресурсів, займали і займають за кількістю одне з перших місць. Разом з тим, в останні десятиліття правовий режим природокористування набув нових рис, зумовлених об'єктивними змінами соціально-економічного розвитку, які сьогодні стають актуальним предметом наукових дискусій і законотворчої роботи. Це, зокрема, стосується розуміння співвідношення понять «природокористування» і «використання природних ресурсів»; особливостей правового регулювання використання природних ресурсів у господарській діяльності; поширення й оптимального поєднання дозвільного і договірного регулювання використання природних ресурсів; сутності та характеристик документів дозвільного характеру і договірних форм природокористування; обґрунтування особливостей договорів, поширених у відносинах використання природних ресурсів, тощо. Невирішеність цих проблем призводить до неоднозначності законодавчого регулювання відповідних відносин та суперечностей у правозастосовній практиці.

Вказане свідчить про важливість розгляду тематики дозвільного та договірного режиму використання природних ресурсів та обумовлює актуальність монографічного дослідження Н. Р. Кобецької,

яке є спробою комплексно, з позицій системного підходу, обґрунтувати концепцію дозвільного та договірного режиму використання природних ресурсів на основі аналізу засадничих теоретичних положень еколого-правової теорії; критичного осмислення і переломлення через призму особливостей природоресурсних відносин цивільно-правової та господарського-правової теорії договірного права, адміністративно-правових досліджень дозвільної системи і дозвільних процедур; тлумачення приписів нормативно-правових актів екологічного, природоресурсного, цивільного, господарського, адміністративного законодавства; узагальнення практики застосування відповідних норм, а також окреслити тенденції та перспективи законодавчого регулювання означених відносин.

У своїй структурі монографія охоплює чотири розділи, що забезпечує поступове й логічно-організоване з'ясування, характеристику, аналіз та вирішення конкретної проблеми. Всі структурні частини монографії наповнені адекватним змістом.

У першому розділі монографії представлено аналіз категорії «природокористування» в історичному розрізі та сучасному розумінні, визначено прояви та тенденції розвитку характеристик і ознак відповідного інституту, узагальнено сучасні особливості правового регулювання відносин природокористування, що пов'язані з ліквідацією державної монополії на природні багатства, переходом до різних форм власності на природ-

¹ Кобецька Н. Р. Дозвільне і договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: питання теорії та практики : монографія / Н. Р. Кобецька. — Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2016. — 271 с.

ні ресурси, появою нових форм природокоористування, розширенням кола суб'єктів природокоористування. Позитивним є прагнення авторки вивести можливе співвідношення та розмежування категорій «природокоористування» і «використання природних ресурсів». Підтримки заслугоує обґрунтування змісту та доцільності оперування цими поняттями в тих чи інших випадках. Значна увага в розділі приділяється аналізу правового режиму використання природних ресурсів у сфері господарської діяльності, обґрунтування його еколого-правової природи.

Визначаючи в розділі 2 особливості та сферу застосування дозвільного режиму використання природних ресурсів, автором вироблено самостійну авторську концепцію дозвільної системи у сфері використання природних ресурсів, яка, по-перше, визначає її особливості у системі ліцензування і надання дозволів у сфері господарської діяльності, пов'язані з специфічним об'єктом – відносинами використання природних ресурсів, по-друге, сприяє виробленню уніфікованого підходу до системи природоресурсних дозволів. У цьому розділі послідовно та повно розкрито поняття, види, особливості природоресурсних дозволів, їх узагальнені характеристики і структурні елементи. На увагу заслугоує обґрунтування особливостей дозвільних процедур щодо використання природних ресурсів, виокремлення та розкриття етапів (стадій) дозвільних процедур.

Розділ 3 монографії розкриває зміст договірної регулювання використання природних ресурсів. Позитивно сприймається авторське визначення договорів використання природних ресурсів як форми узгодження суспільних (публічних) екологічних інтересів та особистих господарських природоресурсних інтересів природокоористувачів, що характеризуються власною специфікою, визначеною нормами природоресурсного права, опосередковують діяльність сторін договору, яка проявляється в розумному, раціональному, ефективному, екологічно стабільному і безпечному використанні природних ресурсів для здійснення господарської діяльності (експлуатації та вилучення корисних властивостей при-

родних ресурсів). У розділі представлена докладна характеристика окремих видів договорів: оренди водних об'єктів, довгострокового тимчасового користування лісами, договорів у фауністичних відносинах, різновидів договірних форм регулювання користування надрами. Значна увага приділяється обґрунтуванню особливого еколого-правового режиму договорів використання природних ресурсів на підставі аналізу їх співвідношення з існуючими різновидами договорів (цивільними, адміністративними, господарськими, публічно-правовими) та визначення їх відмінностей.

Цікавим є останній розділ роботи, в якому узагальнено представлено новітні тенденції становлення дозвільно-договірної системи регулювання природних ресурсів, співвідношення та роль договорів і дозволів у системі правового регулювання відносин використання природних ресурсів, обґрунтовано пропозиції щодо розширення сфер застосування та форм договірної регулювання використання природних ресурсів, вдосконалення дозвільних адміністративних процедур.

Монографія Н. Р. Кобецької характеризується необхідними для такого характеру монографічних досліджень компонентами: глибоке опрацювання та критичний аналіз існуючих наукових доробків з відповідної проблематики; органічне поєднання різних методів пізнання; звернення до досягнень інших галузей права та даних суспільних наук; детальне обґрунтування власних авторських висновків, пропозицій та рекомендацій, що в комплексі представляють авторську концепцію дозвільного та договірної системи — використання природних ресурсів.

Наукова полеміка, що її веде авторка на сторінках монографії, здійснюється коректно, з дотриманням правил етики наукової дискусії. Основні питання розкриті на належному науковому рівні. Водночас, доцільно було б ґрунтовніше зупинитись на теоретичному аналізі правового режиму загалом та його структури в системі досліджуваних відносин, місці дозволів і договорів як самостійних правових засобів, що формують сучасний правовий режим використання

природних ресурсів. Однак, незважаючи на спірність окремих положень, авторці вдалося сформулювати власне бачення сутності, особливостей, підстав поширення дозвільного і договірної режиму у відносинах використання природних ресурсів.

Матеріал викладено юридично грамотно, логічно, послідовно, зрозуміло і доступно. Сформульовані наукові положення, оцінки, висновки, пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення законодавства і практики його застосування достатньо аргументовані та заслуговують на сприйняття. В монографії запропоновані розуміння ряду ключових для еколого-правової теорії понять: «використання природних ресурсів», «еколого-

правовий режим використання природних ресурсів», «дозвільна система у сфері використання природних ресурсів», «природоресурсні дозволи», «дозвільна адміністративна процедура щодо використання природних ресурсів», «договори використання природних ресурсів» та ряд інших, які в майбутньому стануть відправною точкою для подальших наукових пошуків. Монографічне дослідження Н. Р. Кобецької «Дозвільне і договірне регулювання використання природних ресурсів в Україні: питання теорії та практики» посяде належне місце в системі еколого-правових наукових досліджень, викличе інтерес як у науковців, так і практиків.

В.М. Комарницький